

Також перша редакція «Руської правди» містила такі правила надання кредиту: торговець, що ненавмисно втратив товар, взятий у кредит, за необхідності міг отримати відстрочку платежу і торговець, що був винний у розтраті чужого майна, взятого в кредит, міг позбутися свого майна. На початку XIII ст. у зв'язку з розвитком торгівлі та виробництва зросла потреба в кредитних ресурсах. У цей період гривня була головним засобом розрахунків у Київській Русі. Після татарської навали середини XIII ст. економічне життя погіршилося. Татарам треба було сплачувати значні збори, для чого народ вдався до позик за великі відсотки, але люди не мали можливості їх сплатити тому потрапляли у рабство. У XIV ст. в Київській Русі зберігся стародавній звичай брати в борг у князів. Монастирі та приватні особи надавали гроші в позику під заставу маєтків з умовою викупу у встановлений термін [5].

Отже, історія розвитку фінансової системи Київської Русі почалась з моменту бартеру, коли обмін відбувався на основі натуральних продуктів. У цей час почала існувати данина. Першою хто провів реформу податкової системи на Київській Русі була княгиня Ольга. Завдяки впливу іноземних грошових систем держава почала карбувати власні монети, що стало поштовхом до розвитку кредитних відносин на Русі. Завдяки збірнику законів Ярослава Мудрого фінансово-економічні відносини керувались певними правилами, які були занесені до «Руської правди».

Список використаних джерел

1. Історія фінансової науки, грошей і кредиту. Дніпро: Національний технічний університет Дніпровська політехніка, 2019. 34 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eaf.nmu.org.ua/ua>
2. Державна казначейська служба України / Історія українських грошей / Бабиц С.С. 2015 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://treasury.gov.ua>
3. Українська література XI-XIII ст., Тексти XI ст., Повѣсть временныхъ лѣтъ (Іпатський список) [переклад Л.Махновця], Літопис Руський. Роки 913-945. 3 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua>
4. Вісник офіційно про податки. Офіційне видання державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>
5. Зародження кредитних відносин у Київській Русі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/2912367/page:15/>

Васильєва Д. А., здобувачка вищої освіти гр. КЮ-202
Науковий керівник – **Шакун Н. В.**, к.філос.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах вторгнення російських загарбників в Україну українське суспільство мобілізувало всі можливі ресурси для наближення перемоги. Серед можливих форм громадської участі – вступ громадян до лав територіальної оборони, збір коштів на потреби Збройних сил України, участь у мітингах та демонстраціях проти окупації, підписання електронних петицій з вимогами закрити небо тощо. До згаданого арсеналу спротиву громадянського суспільства російській окупації належить і волонтерська діяльність. Поширена у довоєнний час, в сучасних умовах вона зазнає вагомих змін, стикається з небаченими досі викликами.

Згідно з п. 1 ст. 1 ЗУ «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [1].

У документах ООН є більш широке визначення волонтерської діяльності, яке також може дати нам підстави для виокремлення конкретних завдань волонтерства. Отже, в документі зазначено, що волонтерська діяльність – це вклад особи у розвиток благополуччя своїх сусідів і суспільства в цілому, що зроблений поза рамками власної кар'єрної діяльності на засадах безкорисливості, безоплатності [2].

Виходячи із зазначеного визначення можна сказати, що волонтерство, по-перше, є суспільно-корисною діяльністю, яка не має на меті досягнення інших цілей крім суспільного блага, у загальному вимірі – збільшення людського капіталу. Тобто волонтерство не є діяльністю на благо держави, воно не має політичного забарвлення, а ґрунтується на загальнолюдських цінностях. По-друге, хоча у волонтерській діяльності суб'єкт може використовувати свої професійні знання, потенціал, але така діяльність не сприяє досягненню його професійних, кар'єрних цілей. По-третє, волонтерська діяльність безкорислива та безоплатна без будь-яких застережень, тобто умовою здійснення волонтерської діяльності для суб'єкта є наявність основної оплачуваної роботи або інших джерел доходу.

Значимість волонтерства як діяльності, що визнається суспільством, підкреслюється М.С. Шераденом, який вважає, що волонтерство – це «послуги, які надаються в організованій формі суттєвої участі і внеску в місцевій, національній або світовій спільноті, що визнаються і цінуються суспільством з мінімальною грошовою компенсацією для учасників» [3, с. 163].

Оскільки волонтерством переважно займаються суб'єкти, які мають основне робоче місце, у вільний час концепція волонтерства є цілком розумним проведенням дозвілля, пропонує канадський соціолог Р. Стеббінс. Рисами такого дозвілля є: «епізодична потреба продовжувати це заняття; можливість докладати зусилля, щоб пережити важливі моменти, досягти цілей і брати участь у житті; наявність багатьох тривалих переваг – як духовних, так і матеріальних: самореалізація, духовне зростання, самовираження, відродження або оновлення особистості, почуття досягнення, підвищення самооцінки, участь у соціальній взаємодії і відчуття належності до спільноти; самовинагорода; унікальний дух, де центральним компонентом виступає груповий соціальний світ, який починає змінювати форму, коли аматори, захоплені певною сферою, протягом багатьох років спільно задовольняють суттєві загальні інтереси» [4, с. 66].

Концепція серйозного дозвілля дозволяє виділити сутнісні характеристики волонтерства, пов'язані із мотивацією волонтерської діяльності. Волонтерство дозволяє особистості задовольнити потреби найвищого рівня у суспільно прийнятій самореалізації та самоактуалізації, тобто мотивом стає саморозвиток, формування себе як цілісної моральної особистості.

С. Тетерський, О. Решетніков вважають, що люди, які починають займатися волонтерством, мають таку ієрархію мотивів:

- безвідносні цінності;
- загальнолюдські цінності;
- самореалізація;
- суспільне визнання, почуття соціальної значимості;
- самовираження и самовизначення;
- професійне орієнтування;
- набуття корисних соціальних та практичних навичок;
- можливість спілкування, дружньої взаємодії з однодумцями;
- набуття досвіду відповідального лідерства та соціальної взаємодії;
- здатність висловити громадянську позицію;
- виконання суспільного або релігійного обов'язку;
- організація вільного часу [5, с. 58–62].

Отже, можна сказати, що мотиваційна система волонтера включає в себе мотиви, що спонукають його до конкретної діяльності, а також ті мотиви, що визначають дії особистості, спрямовані на саморозвиток.

Одним із видів волонтерства є діяльність українських громадян із допомоги армії під час Антитерористичної операції (АТО) в Україні. Нормативним актом, що регулює їхню діяльність на даний момент є Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 3236 VI і Закон України «Про внесення змін у деякі закони України щодо волонтерської діяльності», прийнятий Верховною Радою 5 березня 2015 року № 2466VIII. В законі міститься кілька суперечливих норм; передбачається, що волонтерська організація має гарантувати безпечні умови праці волонтерів, що в умовах діяльності волонтерів під час

збройного конфлікту реалізувати неможливо. Крім того, у змінах до Закону раніше визначене як обов'язкове страхування життя волонтера стало добровільним. Ця норма нібито знімає деякий фінансовий тягар з волонтерів та волонтерських організацій, проте в довгостроковій перспективі шкодить законним інтересам волонтера. Але найголовніше те, що учасники системи допомоги армії в АТО не є волонтерами, ані за своєю мотивацією, ані за функціями, виконання яких мало б визначати зовсім інший їх правовий статус. Перш за все слід зазначити, що певна частина волонтерів АТО виконує свої функції не у вільний від роботи час, а зробили це своєю основною діяльністю.

На останок хочу звернутися до дослідження мотивації волонтерів АТО, яке було проведено у 2015 році Л. Жужою. «Основним мотивом волонтерської діяльності виступає допомога людям, що потрапили в біду, однак для волонтерів також властиво вважати, що вони допомагають державі. У цьому відбивається власний мотив волонтерів взяти на себе частину функцій держави, тобто крім моральних мотивів, характерним для волонтерів є громадянський мотив. При цьому потрібно зазначити, що більшість (71,4%) опитаних волонтерів вважають, що волонтери чесніші, ніж державні служби. Тобто інститут держави сприймається волонтерами як такий, що не виконує свої функції, замість них частину функцій на себе перебирають волонтери, які виконують їх краще, ніж це робила б держава... Волонтерські організації часто проголошують домінування гуманістичних цінностей у своїй діяльності. Це відображено і в основному мотиві більшості опитаних волонтерів. На питання про причини участі в русі 73,3% вибрали варіант – «коли люди в біді, їм треба допомагати», що вказує на пріоритет гуманістичних цінностей. Однак специфікою українського волонтерського руху є поєднання гуманізму з громадянськими мотивами і патріотизмом як причини участі в русі. На це вказує поширеність також наступних мотивів: «це мій внесок в нове суспільство» – патріотизм (61,5%), «не хочу бути осторонь, коли країні потрібна моя допомога» – громадянський обов'язок (54,5%)» [6].

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що волонтерська діяльність здійснюється задля благополуччя громади чи суспільства, тобто волонтерство є суспільнокорисною діяльністю, що не має на меті досягнення інших цілей крім суспільного блага, в найзагальнішому вимірі – прирощення людського капіталу, волонтерство не є діяльністю на благо держави, воно не має політичного забарвлення, ґрунтується на загальнолюдських цінностях. Хоча у волонтерській діяльності суб'єкт може використовувати свої професійні знання, потенціал, але така діяльність не має сприяти досягненню його професійних, кар'єрних цілей. Волонтерська діяльність є безкорисливою та безоплатною без будь-яких застережень, тобто умовою здійснення волонтерської діяльності для суб'єкта є наявність основної оплачуваної роботи чи інших джерел доходу. Волонтерська діяльність дозволяє особистості задовольнити потреби найвищого рівня у суспільно ухваленій самореалізації та самоактуалізації, тобто мотивом стає саморозвиток, формування себе як цілісної моральної особистості.

Список використаних джерел

1. Про волонтерську діяльність Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI
2. Anheier H. Volunteering in Cross-National Perspective: Initial Comparisons / H. Anheier, L. Salamon // Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project. – Baltimore: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, 2001. – № 10. – 20 p.
3. Sherraden M. S. Effects of International Volunteering and Service: Individual and Institutional Predictors / M. S. Sherraden, B. J. Lough, A. Moore McBride // *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, – 2008. – № 19. – P. 395–421.
4. Стеббинс Р. А. Свободное время: к оптимальному стилю досуга / Р. А. Стеббинс // Социологические исследования. – 2000. – № 7. – С. 64–72.
5. Решетников О. Социальное служение (участие молодежи в общественно полезной деятельности) / О. Решетников, С. Тетерский. – Нижний Новгород : Педагогические технологии, 2009. – 68 с
6. Жужа Л. О. Волонтерський рух у контексті Антитерористичної операції в Україні: політологічний вимір: дис... канд. політ. Наук : 23.00.02 / Л.О. Жужа. – Харків, 2016. – 225 с. – URL: <http://archive.li/GU9di#selection-981.2-985.2>.